Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

TER BESLISSING

Datum
7 april 2026

Onze referentie
IENW/BSK-2026/52853

Opgesteld door
DG Luchtvaart en Maritieme Zaken
Dir. Onbemand, Luchtruim & Luchthavens
Afd. Luchthavens & Omgeving

Beslistermijn
14 april 2026

Bijlage(n)
2

Aan Minister

nota

Kamerbrief opvolging rapport adviescommissie "Uitvoering programma Luchtruimherziening"

Aanleiding

Op 18 november 2025 bood de externe adviescommissie 'Uitvoering programma Luchtruimherziening" haar adviesrapport aan. Uw voorganger en de toenmalige staatssecretaris van Defensie hebben het rapport dezelfde dag met een Kamerbrief aan de Tweede Kamer verzonden[1]. Toegezegd is om na bestudering van de conclusies en aanbevelingen begin 2026 een inhoudelijke appreciatie naar de Tweede Kamer te versturen. Daarvoor is bijgaande brief opgesteld, waarmee u samen met de staatssecretaris van Defensie weergeeft hoe de conclusies en aanbevelingen in het programma Luchtruimherziening worden betrokken.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om in te stemmen met bijgevoegde Kamerbrief en deze aan de Tweede Kamer te versturen.

Kernpunten

- De hoofdlijnen van het adviesrapport zijn weergegeven in deze nota onder 'toelichting'.
- Aan een groot deel van de 19 conclusies en 23 aanbevelingen van de commissie wordt inmiddels invulling gegeven in de verdere uitwerking van de nieuwe luchtruimindeling, de voorbereiding van de bijbehorende onafhankelijke effectanalyses en in het lopende Leertraject Hoger Naderen. Een aantal van de aanbevelingen wordt met een nuancering opgevolgd:
- *Leefomgevingseffecten*:
  - De commissie benadrukt het belang en de noodzaak van verdere effectanalyses voor zowel het civiele als militaire luchtruim. Zij doet daarvoor inhoudelijke aanbevelingen, die worden opgevolgd.
  - Als instrument wordt een plan-MER geadviseerd. Aan het advies wordt invulling gegeven door bij de nieuwe indeling in *aanvulling op de reeds uitgevoerde plan-MER* een uitgebreide effectanalyse uit te voeren. Gekozen wordt voor verdere aanvulling van het bestaande plan-MER uit 2022 met milieuonderzoeken voor de nieuwe indeling en apart per project voor de Hoger Naderen projecten. Effecten worden daarmee op lokaal niveau in beeld gebracht. Mocht blijken dat voorgenomen wijzigingen niet passen binnen de wettelijke kaders, dan volgt zo nodig, als onderdeel van de reguliere procedures, een m.e.r.-procedure. Specifiek is daarbij een

[1] Tweede Kamer vergaderjaar 2025-2026, Kamerstuk 31936, nr.1251

project-m.e.r. aan de orde. De Kamerbrief geeft aan dat met deze werkwijze gedegen invulling wordt gegeven aan de doelstelling, de inhoud en het belang van de door de commissie geadviseerde effectanalyses en dat de m.e.r.-systematiek wordt gevolgd.
    - De commissie constateert de complexiteit van luchtvaart en benoemt het effect van luchtvaart op de leefomgeving, met name in de nabije omgeving van luchthavens. De brief benoemt het belang van herstel van rechtszekerheid van omwonenden, normering en handhavingspunten. Deze worden in het LVB-traject Schiphol in en wijzigingsprocessen voor LHB's van regionale luchthavens betrokken. De aanbeveling van de commissie voor een normerings- en handhavingskader sluit hierbij aan.

- *Militair oefengebied*
    - De aanbevelingen over het beschrijven van het nieuwe militaire oefengebied en het gebruik ervan wordt overgenomen in het Voorlopig Ontwerp en de bijbehorende informatie en communicatie.
    - Met deze beschrijving wordt ook invulling gegeven aan de aanbeveling om de effecten van het gebruik van het militaire oefengebied in beeld te brengen.
    - Defensie geeft aan dat geen kwalitatieve berekening van de geluids- en emissiecijfers kan worden uitgevoerd die voldoet aan de gebruikelijke wetenschappelijke en methodologische eisen, vanwege de hoge vlieghoogte en verspreiding van de vluchten.

- *Lelystad*
    - De samenhang tussen Lelystad Airport en de nieuwe indeling wordt toegelicht, evenals de wijze waarop de effecten daartoe in kaart worden gebracht. Daarin worden de aanbevelingen van de commissie betrokken.

- Met de brief informeren u en de staatssecretaris van Defensie de Kamer dat het Voorlopig Ontwerp van de nieuwe indeling met de bijbehorende effectanalyses eind 2026 aan de Kamer wordt aangeboden.
- U en de staatssecretaris van Defensie informeren de Kamer dat implementatie naar verwachting is voorzien 2031-2032. Hiermee doet u recht aan de actuele werkplanningen, waarin een verschuiving voorligt als gevolg van raakvlakprojecten.

Krachtenveld

- De commissie is ingesteld op verzoek van de Tweede Kamer vanwege zorgen over de komst van een vermeende vierde aanvliegroute in het ontwerp voor de nieuwe luchtruimindeling. De vraagstelling voor de commissie is verbreed, aangezien een vierde naderingspunt geen onderdeel meer uitmaakt van het gepubliceerde concept ontwerp van de nieuwe indeling (Schetsontwerp). Centraal stond een beoordeling op nut, noodzaak en zorgvuldigheid van het nieuwe ontwerp en een integrale beoordeling van de nieuwe indeling en de projecten Hoger Naderen.
- Dhr. JJ. van Dijk zat de commissie voor, die voorts bestond uit een onafhankelijk extern secretariaat en vier onafhankelijke experts met luchtruimkennis (luchtruimbeheer en – gebruik); militaire paraatheid; leefomgevingskwaliteit; geluid en andere emissies (CO_2/NO_x).
- Cf. opgave heeft de commissie een klankbordgroep ingesteld waarin maatschappelijke organisaties, provincies en de luchtvaartsector deelnamen. De klankbordgroep heeft vragen, zorgen en aandachtspunten mee gegeven

aan de adviescommissie, om in haar uiteindelijke advies rekening mee te houden.

Informatie die niet openbaargemaakt kan worden
Niet van toepassing

Toelichting
Hoofdlijnen van het advies:
1. De commissie onderschrijft zowel nut en noodzaak van de nieuwe indeling, als de zorgvuldigheid van het gevolgde (internationale) ontwerpproces, waarbij bestaande kaders worden gevolgd. De commissie onderkent de internationale afhankelijkheden en wisselwerking in het ontwerp van een nieuwe indeling. Als gevolg hiervan is geen reëel internationaal inpasbaar alternatief voor de nieuwe indeling mogelijk.
2. De commissie noemt de nieuwe indeling urgent en adviseert spoedige besluitvorming over de nieuwe indeling, met name t.b.v. de militaire geoefendheid. Deze besluitvorming is voorzien bij het zogenoemde Voorlopig Ontwerp, eind 2026.
3. De commissie benadrukt de noodzaak en het belang van de Hoger Naderen projecten om de verbetering van de leefomgeving direct rondom de luchthavens te bereiken. De projecten Hoger Naderen beogen zogenaamde vaste naderingsroutes – in overleg met omwonenden – aan te leggen naar de luchthavens om hinder te verminderen. De commissie benoemt dat de nieuwe indeling de basis legt voor Hoger Naderen en zij onderscheidt de besluitvormings- en participatieprocessen van enerzijds de nieuwe indeling en anderzijds de Hoger Naderen projecten.
4. De commissie onderschrijft het belang van effectanalyses op het steeds verder verfijnde ontwerp en de gehanteerde methodiek en doet zij hiervoor verdere aanbevelingen.
5. De commissie benadrukt het belang van voortzetting van de internationale afstemming en van de zorgvuldige participatie zodat besluitvorming navolgbaar en maatschappelijk uitlegbaar blijft.
6. De commissie heeft enkele aanbevelingen over de inpassing van Lelystad Airport en bijbehorende effectanalyses gedaan voor het toekomstig luchtruim.

Toelichting over het programma luchtruimherziening:
Beknopte achtergrondinformatie over het civiel-militaire programma Luchtruimherziening is opgenomen in het fiche t.b.v. het aanstaande Commissie Debat met de vaste kamer commissie IenW.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
01	Kamerbrief “ Reactie op rapport externe adviescommissie "uitvoering programma Luchtruimherziening"	Betreft de Kamerbrief waarmee inhoudelijk wordt gereageerd op het advies van de adviescommissie.
02	Rapport adviescommissie luchtruimherziening	Betreft het rapport dat de commissie op 18 november 2025 aan de minister van IenW

Datum
7 april 2026

Onze referentie
IENW/BSK-2026/52853

Opgesteld door
DG Luchtvaart en Maritieme Zaken
Dir. Onbemand, Luchtruim & Luchthavens
Afd. Luchthavens & Omgeving

Aan
Minister

Bijlage(n)
2

		en de staatssecretaris van Defensie heeft aangeboden.

Leeswijzer bij onderliggende beslisnota's

Datum	**Naam beslisnota**	**Toelichting**
31 maart 2026	Beslisnota "Kamerbrief reactie op rapport adviescommissie "Uitvoering programma Luchtruimherziening"	Betreft de onderliggende beslisnota bij de Kamerbrief.

Datum
7 april 2026

Onze referentie
IENW/BSK-2026/52853

Opgesteld door
DG Luchtvaart en Maritieme Zaken
Dir. Onbemand, Luchtruim & Luchthavens
Afd. Luchthavens & Omgeving

Aan
Minister

Bijlage(n)
2